

Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (třetího senátu)

11. ledna 2024*

„Řízení o předběžné otázce – Ochrana spotřebitele – Směrnice 2008/48/ES – Smlouvy o spotřebitelském úvěru – Článek 8 – Povinnost věřitele ověřit úvěruschopnost spotřebitele – Zhojení porušení v důsledku úplného splnění úvěrové smlouvy – Článek 23 – Účinné, přiměřené a odrazující sankce – Neplatnost úvěrové smlouvy a zánik nároku věřitele na zaplacení sjednaných úroků – Neexistence škodlivých následků pro spotřebitele – Zajišťování odpovědného jednání věřitelů a předcházení nezodpovědným praktikám při poskytování úvěrů spotřebitelům“

Ve věci C-755/22,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná na základě článku 267 SFEU rozhodnutím Okresního soudu Praha-západ (Česká republika) ze dne 1. srpna 2022, došlým Soudnímu dvoru dne 13. prosince 2022, v řízení

Nárokuj s.r.o.

proti

EC Financial Services, a.s.,

SOUDNÍ DVŮR (třetí senát),

ve složení: K. Jürimäe, předsedkyně senátu, N. Piçarra, M. Safjan (zpravodaj), N. Jääskinen a M. Gavalec, soudci,

generální advokát: J. Richard de la Tour,

za soudní kancelář: A. Calot Escobar, vedoucí,

s přihlédnutím k písemné části řízení,

s ohledem na vyjádření, která předložili:

- za Nárokuj s.r.o.: R. Pukl, advokát,
- za EC Financial Services, a.s.: F. Petráš, advokát,
- za českou vládu: M. Smolek, S. Šindelková a J. Vlácil, jako zmocněnci,

* Jednací jazyk: čeština.

– za Evropskou komisi: P. Ondrůšek a I. Rubene, jako zmocněnci,

s přihlédnutím k rozhodnutí, přijatému po vyslechnutí generálního advokáta, rozhodnout věc bez stanoviska,

vydává tento

Rozsudek

- 1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. dubna 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS (Úř. věst. 2008, L 133, s. 66).
- 2 Tato žádost byla předložena v rámci sporu mezi společnostmi Nárokuj s.r.o. a EC Financial Services, a.s., ve věci vydání částek souvisejících s úvěrem, který posledně uvedená společnost poskytla spotřebiteli.

Právní rámec

Unijní právo

- 3 Body 7, 9 a 26 odůvodnění směrnice 2008/48 znějí takto:
 - „(7) Pro usnadnění vzniku dobře fungujícího vnitřního trhu spotřebitelských úvěrů je nezbytné zajistit harmonizovaný rámec Společenství v celé řadě klíčových oblastí. [...]
 - [...]
 - (9) Úplná harmonizace je nezbytná pro zajištění vysoké a rovnocenné úrovně ochrany zájmů všech spotřebitelů ve Společenství a pro vytvoření skutečného vnitřního trhu. [...]
 - [...]
 - (26) Členské státy by při zohlednění zvláštních charakteristických rysů svých úvěrových trhů měly přijmout vhodná opatření pro podporu odpovědných praktik ve všech fázích úvěrového vztahu. Tato opatření mohou zahrnovat například informování a vzdělávání spotřebitelů, včetně upozornění na rizika spojená s prodlením při splátkách a s nadměrným zadlužením. Především na rozšiřujícím se úvěrovém trhu je důležité, aby se věřitelé nepouštěli do nezodpovědného půjčování ani neposkytovali úvěry bez předchozího posouzení úvěruschopnosti, a členské státy by měly vykonávat nezbytný dohled s cílem předejít takovému jednání, a měly by pro tyto případy stanovit nezbytné prostředky k sankcionování věřitelů. [...] [V]ěřitelé [by měli mít] povinnost kontrolovat v jednotlivých případech úvěruschopnost spotřebitele. Za tímto účelem by jim mělo být dovoleno využívat informace poskytnuté spotřebitelem nejen během přípravy dané úvěrové smlouvy, ale i v průběhu dlouhodobého obchodního vztahu. Orgány členských států by mohly rovněž vydávat vhodné pokyny a obecné směry pro věřitele. Rovněž spotřebitel by měl jednat obezřetně a dodržovat své smluvní povinnosti.“

- 4 Článek 8 této směrnice, nadepsaný „Povinnost posoudit úvěruschopnost spotřebitele“, stanoví:

„1. Členské státy zajistí, aby před uzavřením úvěrové smlouvy věřitel posoudil úvěruschopnost spotřebitele na základě dostatečných informací získaných případně od spotřebitele, a pokud je to nezbytné, na základě vyhledávání v příslušné databázi. Členské státy, jejichž právní předpisy vyžadují, aby věřitelé posoudili úvěruschopnost spotřebitelů na základě vyhledávání v příslušné databázi, mohou tento požadavek zachovat.

2. Členské státy zajistí, že pokud se strany dohodnou na změně celkové výše úvěru po uzavření úvěrové smlouvy, věřitel aktualizuje finanční informace týkající se spotřebitele, jež má k dispozici, a posoudí úvěruschopnost spotřebitele před jakýmkoli významným zvýšením celkové výše úvěru.“

- 5 Článek 23 uvedené směrnice, nadepsaný „Sankce“, stanoví:

„Členské státy stanoví pravidla pro sankce za porušení vnitrostátních předpisů přijatých na základě této směrnice a přijmou veškerá nezbytná opatření k zajištění jejich uplatňování. Stanovené sankce musí být účinné, přiměřené a odrazující.“

České právo

- 6 Ustanovení § 86 zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, ve znění zákona č. 96/2022 Sb. (dále jen „zákon č. 257/2016 o spotřebitelském úvěru“), stanoví:

„(1) Poskytovatel před uzavřením smlouvy o spotřebitelském úvěru nebo změnou závazku z takové smlouvy spočívající ve významném navýšení celkové výše spotřebitelského úvěru posoudí úvěruschopnost spotřebitele na základě nezbytných, spolehlivých, dostatečných a přiměřených informací získaných od spotřebitele, a pokud je to nezbytné, z databáze umožňující posouzení úvěruschopnosti spotřebitele nebo i z jiných zdrojů. Poskytovatel poskytne spotřebitelský úvěr jen tehdy, pokud z výsledku posouzení úvěruschopnosti spotřebitele vyplývá, že nejsou důvodné pochybnosti o schopnosti spotřebitele spotřebitelský úvěr splácet.

(2) Poskytovatel při posouzení úvěruschopnosti spotřebitele posuzuje zejména schopnost spotřebitele splácet sjednané pravidelné splátky spotřebitelského úvěru, a to na základě porovnání příjmů a výdajů spotřebitele a způsobu plnění dosavadních dluhů. Hodnotu majetku přitom zohledňuje tehdy, jestliže ze smlouvy o spotřebitelském úvěru vyplývá, že spotřebitelský úvěr má být částečně nebo úplně splacen výnosem z prodeje majetku spotřebitele, nikoli pravidelnými splátkami, nebo jestliže z finanční situace spotřebitele vyplývá, že bude schopen splácet spotřebitelský úvěr bez ohledu na své příjmy.“

- 7 Ustanovení § 87 odst. 1 tohoto zákona zní:

„Poskytne-li poskytovatel spotřebiteli spotřebitelský úvěr v rozporu s § 86 odst. 1 větou druhou, je smlouva neplatná. Soud k neplatnosti přihlédne i bez návrhu. Spotřebitel je povinen vrátit poskytnutou jistinu spotřebitelského úvěru v době přiměřené jeho možnostem.“

Spor v původním řízení a předběžná otázka

- 8 Spotřebitel si u společnosti JET Money s.r.o., jejíž právní nástupkyní je společnost EC Financial Services, sjednal spotřebitelský úvěr ve výši 50 000 Kč (přibližně 2 000 eur). Před uzavřením této smlouvy poskytl spotřebitel určité informace o své osobní a ekonomické situaci. Úvěr následně splatil i s příslušenstvím, přičemž výše splacené částky činila 85 000 Kč (přibližně 3 500 eur). V průběhu splácení tohoto úvěru proti uvedené smlouvě nic nenamítal.
- 9 Společnost Nárokuj, žalobkyně v původním řízení, je obchodní společností, jíž spotřebitel postoupil pohledávky, které mohl uplatnit vůči věřiteli na základě smlouvy o spotřebitelském úvěru. Před Okresním soudem Praha-západ (Česká republika), který je předkládajícím soudem, tato společnost namítá neplatnost této smlouvy z důvodu, že věřitel nesplnil svou povinnost posoudit úvěruschopnost spotřebitele. V rámci své žaloby na vydání bezdůvodného obohacení požaduje zaplacení částky 35 000 Kč, která představuje rozdíl mezi výší jistiny uvedeného úvěru a částkou splacenou spotřebitelem, se zákonným úrokem z prodlení.
- 10 EC Financial Services, žalovaná v původním řízení, má za to, že úvěruschopnost spotřebitele byla posouzena dostatečně a že se každopádně neuplatní pravidla týkající se ochrany spotřebitele, neboť pohledávku dotčenou v původním řízení již nevlastní spotřebitel, nýbrž obchodní společnost.
- 11 Vzhledem k těmto argumentům si předkládající soud klade otázku, zda může být podle směrnice 2008/48 věřitel postihován, pokud porušení povinnosti posoudit před uzavřením úvěrové smlouvy úvěruschopnost spotřebitele nezpůsobilo spotřebiteli škodlivé následky. V tomto ohledu uvádí, že i když některé vnitrostátní soudy odpověděly na tuto otázku kladně i v případě, že byl předmětný úvěr splacen beze zbytku a bez námitek ze strany spotřebitele, je možný opačný výklad, založený na vyvážení zájmů obou stran smlouvy a přihlédnutí k tomu, že i spotřebitel nese odpovědnost za své jednání.
- 12 Předkládající soud dále podotýká, že smyslem článku 8 směrnice 2008/48 je, aby se spotřebitel nedostal do finančních problémů při splácení úvěru, takže lze mít za to, že povinnost věřitele zkoumat úvěruschopnost spotřebitele není hlavním účelem této směrnice, nýbrž prostředkem umožňujícím dosažení tohoto cíle.
- 13 Kromě toho je uvedený soud přesvědčen, že úvěruschopnost spotřebitele nelze posuzovat izolovaně jen podle informací, které si od něj věřitel vyžádá, nýbrž i podle toho, jak se smluvní vztah vyvinul ve vztahu k cíli ochrany spotřebitele sledovanému směrnicí 2008/48.
- 14 Konečně je podle předkládajícího soudu třeba zohlednit zejména zásady právní jistoty a dobré víry, jelikož věřitel, jenž poskytl spotřebiteli úvěr, který spotřebitel následně splatil, musí mít možnost důvěřovat v to, že spotřebitel svými platbami plnil dluh ze smlouvy. Vzhledem k tomu, že tento spotřebitel neutrpěl žádné škodlivé následky, není nezbytné uplatnit sankci jen z důvodu prevence.
- 15 Za těchto podmínek se Okresní soud Praha-západ rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžnou otázku:

„Je účelem směrnice [2008/48] postihovat poskytovatele úvěru za neúplné zkoumání úvěruschopnosti spotřebitele i tehdy, pokud spotřebitel beze zbytku úvěr splatil a proti smlouvě v průběhu svého splácení nic nenamítal?“

K předběžné otázce

K přípustnosti

- 16 Evropská komise má za to, že předběžná otázka je hypotetická, neboť předpoklad, na němž je založena, a sice že posouzení úvěruschopnosti dotyčného spotřebitele nebylo provedeno v souladu s čl. 8 odst. 1 směrnice 2008/48 nebo s vnitrostátními právními předpisy, které toto ustanovení provádějí, je nesprávný. Předkládací rozhodnutí totiž podle Komise neobsahuje údaje, které by nasvědčovaly tomu, že toto posouzení bylo skutečně nedostatečné.
- 17 V tomto ohledu je třeba připomenout, že podle ustálené judikatury je v rámci spolupráce mezi Soudním dvorem a vnitrostátními soudy zavedené článkem 267 SFEU věcí pouze vnitrostátního soudu, kterému byl spor předložen a jenž musí nést odpovědnost za soudní rozhodnutí, které bude vydáno, aby s ohledem na konkrétní okolnosti věci posoudil jak nezbytnost rozhodnutí o předběžné otázce pro vydání rozsudku, tak relevanci otázek, které Soudnímu dvoru klade. Týkají-li se tedy položené otázky výkladu unijního práva, je Soudní dvůr v zásadě povinen rozhodnout (rozsudky ze dne 14. července 2022, Volkswagen, C-134/20, EU:C:2022:571, bod 56 a citovaná judikatura, jakož i ze dne 31. ledna 2023, Puig Gordi a další, C-158/21, EU:C:2023:57, bod 50 a citovaná judikatura).
- 18 Z toho vyplývá, že se k otázkám týkajícím se unijního práva váže domněnka relevance. Nevydání rozhodnutí Soudního dvora o předběžné otázce položené vnitrostátním soudem je možné mimo jiné pouze tehdy, je-li zjevné, že žádaný výklad unijního práva nemá žádný vztah k realitě nebo předmětu sporu v původním řízení nebo jestliže se jedná o hypotetický problém (v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 14. července 2022, Volkswagen, C-134/20, EU:C:2022:571, bod 57 a citovaná judikatura, jakož i ze dne 31. ledna 2023, Puig Gordi a další, C-158/21, EU:C:2023:57, bod 51, jakož i citovaná judikatura).
- 19 Tak tomu nicméně v projednávané věci není.
- 20 Z předkládacího rozhodnutí totiž vyplývá, že pochybnosti předkládajícího soudu vycházejí z předpokladu, formulovaného společností Nárokuj a zpochybňovaného společností EC Financial Services, že posledně uvedená společnost nesplnila povinnost posoudit úvěruschopnost spotřebitele stanovenou v § 86 zákona č. 257/2016 o spotřebitelském úvěru mimo jiné proto, že neověřila hodnověrným způsobem skutečnou výši výdajů dotyčného spotřebitele.
- 21 V tomto ohledu je třeba připomenout, že směrnice 2008/48 neobsahuje taxativní výčet informací, s jejichž pomocí má věřitel posoudit úvěruschopnost spotřebitele (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 18. prosince 2014, CA Consumer Finance, C-449/13, EU:C:2014:2464, bod 36).
- 22 Otázka, zda věřitel za okolností věci v původním řízení splnil povinnost, která pro něj vyplývá z článku 8 směrnice 2008/48, tedy v zásadě spadá do posouzení požadavků stanovených za tímto účelem vnitrostátním právem.
- 23 Soudnímu dvoru přitom nepřísluší, aby se v rámci řízení upraveného v článku 267 SFEU vyjadřoval k výkladu vnitrostátního práva a posuzoval, zda jeho výklad, který poskytuje předkládající soud, je správný, jelikož v rámci tohoto řízení, založeného na jasném rozdělení funkcí mezi vnitrostátními soudy a Soudním dvorem, spadá posouzení skutkových okolností a vnitrostátního práva do výlučné pravomoci vnitrostátního soudu [v tomto smyslu viz rozsudky

ze dne 16. března 2023, Caixabank (Poplatek za poskytnutí úvěru), C-565/21, EU:C:2023:212, bod 37 a citovaná judikatura, jakož i ze dne 4. května 2023, Bundesrepublik Deutschland (Elektronická soudní schránka), C-60/22, EU:C:2023:373, bod 40 a citovaná judikatura].

- 24 Za těchto podmínek není zjevné, že žádaný výklad směrnice 2008/48 nemá žádný vztah k realitě nebo předmětu sporu v původním řízení nebo že se jedná o hypotetický problém ve smyslu judikatury připomenuté v bodě 18 tohoto rozsudku.
- 25 Z toho vyplývá, že předběžná otázka je přípustná, přičemž předkládajícímu soudu přísluší ověřit, zda ve věci v původním řízení věřitel skutečně nesplnil povinnost, která pro něj vyplývá z článku 8 směrnice 2008/48.

K věci samé

- 26 Podstatou předběžné otázky předkládajícího soudu je, zda musí být články 8 a 23 směrnice 2008/48 vykládány v tom smyslu, že brání tomu, aby byl věřitel v případě, že nesplnil povinnost posoudit úvěruschopnost spotřebitele, sankcionován v souladu s vnitrostátním právem neplatností smlouvy o spotřebitelském úvěru a zánikem jeho nároku na zaplacení sjednaných úroků, i když tato smlouva byla stranami v plném rozsahu splněna a spotřebitel v důsledku nesplnění výše uvedené povinnosti neutrpěl škodlivé následky.
- 27 Úvodem je třeba poznamenat, že okolnost, že účastníky sporu v původním řízení jsou jen podnikatelé, není překážkou pro použití směrnice 2008/48 v rámci tohoto sporu. Soudní dvůr již totiž rozhodl, že oblast působnosti této směrnice nezávisí na tom, kdo je účastníkem předmětného sporu, ale na tom, kdo je stranou úvěrové smlouvy (rozsudek ze dne 11. září 2019, Lexitor, C-383/18, EU:C:2019:702, bod 20).
- 28 Z předkládacího rozhodnutí přitom vyplývá, že pohledávka, která je předmětem sporu v původním řízení, je založena na restituční povinnosti vzniklé v důsledku neplatnosti smlouvy o spotřebitelském úvěru uzavřené mezi spotřebitelem a společností JET Money, jejíž právní nástupkyní je společnost EC Financial Services, a že tato pohledávka byla tímto spotřebitelem po splacení úvěru postoupena společnosti Nárokuj.
- 29 Po tomto upřesnění je třeba uvést, že pochybnosti předkládajícího soudu lze chápat tak, že se týkají jak případného zhojení údajného porušení článku 8 směrnice 2008/48 v důsledku úplného splnění úvěrové smlouvy, tak souladu opatření stanovených českým právem k sankcionování takového porušení s článkem 23 této směrnice. Za účelem podání užitečné odpovědi na předběžnou otázku je třeba se těmito dvěma aspekty zabývat postupně.
- 30 Pokud jde zaprvé o případné zhojení porušení článku 8 směrnice 2008/48 v důsledku úplného splnění úvěrové smlouvy, je třeba připomenout, že pro výklad ustanovení unijního práva je třeba vzít v úvahu nejen jeho znění, ale i jeho kontext, a především cíle sledované právní úpravou, jejíž je součástí [v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 8. června 2023, YYY. (Pojem „spotřebitel“), C-570/21, EU:C:2023:456, bod 28 a citovaná judikatura].
- 31 Ze znění čl. 8 odst. 1 směrnice 2008/48 vyplývá, že věřitel je povinen před uzavřením úvěrové smlouvy posoudit úvěruschopnost spotřebitele. Soudní dvůr již zdůraznil předsmluvní povahu této povinnosti (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 18. prosince 2014, CA Consumer Finance, C-449/13, EU:C:2014:2464, bod 45).

- 32 Samotná tato okolnost však neumožňuje určit, zda a případně za jakých podmínek může úplné splnění úvěrové smlouvy zhojit porušení povinnosti věřitele posoudit úvěruschopnost spotřebitele, a to tím spíše že směrnice 2008/48 neurčuje ani způsob, jakým má věřitel tuto povinnost splnit (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 18. prosince 2014, *CA Consumer Finance*, C-449/13, EU:C:2014:2464, bod 36), ani povinnosti, které věřiteli vzniknou v závislosti na výsledku posouzení (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 6. června 2019, *Schyns*, C-58/18, EU:C:2019:467, body 42 a 43).
- 33 Pokud jde o posouzení cílů sledovaných směrnicí 2008/48, z ustálené judikatury vyplývá, že povinnost posoudit úvěruschopnost spotřebitele stanovená v článku 8 této směrnice tím, že směřuje k ochraně spotřebitele před riziky nadměrného zadlužení a platební neschopnosti, přispívá k uskutečnění cíle uvedené směrnice, kterým je, jak vyplývá z bodů 7 a 9 jejího odůvodnění, provést v úpravě spotřebitelských úvěrů úplnou a kogentní harmonizaci v celé řadě klíčových oblastí, která je považována za nezbytnou pro zajištění vysoké a rovnocenné úrovně ochrany zájmů všech spotřebitelů v Evropské unii a pro usnadnění vzniku dobře fungujícího vnitřního trhu spotřebitelských úvěrů (rozsudky ze dne 27. března 2014, *LCL Le Crédit Lyonnais*, C-565/12, EU:C:2014:190, bod 42, a ze dne 5. března 2020, *OPR-Finance*, C-679/18, EU:C:2020:167, bod 21).
- 34 Soudní dvůr kromě toho opakovaně judikoval, že s ohledem na bod 26 odůvodnění směrnice 2008/48 má tato povinnost rovněž za cíl, aby věřitelé jednali zodpovědně a neposkytovali úvěry spotřebitelům, kteří nejsou úvěruschopní [v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 18. prosince 2014, *CA Consumer Finance*, C-449/13, EU:C:2014:2464, bod 35; ze dne 5. března 2020, *OPR-Finance*, C-679/18, EU:C:2020:167, bod 20, a ze dne 10. června 2021, *Ultimo Portfolio Investment (Luxembourg)*, C-303/20, EU:C:2021:479, bod 28].
- 35 Z toho vyplývá, že povinnost věřitele spočívající v posouzení úvěruschopnosti spotřebitele má předcházet prostému riziku nadměrného zadlužení nebo platební neschopnosti vyplývajícemu z nedostatečného ověření jeho schopnosti a ochoty splácet úvěr. Takové finanční důsledky uzavření úvěrové smlouvy pro situaci spotřebitele přitom mohou nastat i po splacení úvěru.
- 36 Zajišťování odpovědného jednání věřitelů a předcházení nezodpovědným praktikám při poskytování úvěrů spotřebitelům nadto zásadním způsobem přispívá k řádnému fungování trhu spotřebitelských úvěrů. Vzhledem k tomu, že tyto účely jsou nezávislé na situaci nebo chování konkrétního spotřebitele, není jich dosaženo samotným úplným splněním úvěrové smlouvy, kterou tento spotřebitel uzavřel. Jakýkoli jiný výklad by napomáhal tomu, aby věřitel neplnil povinnost, která pro něj vyplývá z článku 8 směrnice 2008/48, a mohl by zbavit toto ustanovení užitečného účinku.
- 37 Z toho vyplývá, že analýza založená na účelu článku 8 směrnice 2008/48 umožňuje dospět k závěru, že porušení povinnosti věřitele spočívající v ověření úvěruschopnosti spotřebitele, stanovené tímto ustanovením, nemůže být zhojeno samotným úplným splněním úvěrové smlouvy. Skutečnost, že spotřebitel proti smlouvě v průběhu splácení nic nenamítal, je irelevantní.
- 38 Je třeba ještě upřesnit, že zjištění uvedená v předchozím bodě nejsou zpochybněna bodem 279 rozsudku ze dne 21. prosince 2023, *BMW Bank a další* (C-38/21, C-47/21 a C-232/21, EU:C:2023:1014), ve kterém Soudní dvůr rozhodl, že jelikož splnění smlouvy je přirozeným způsobem zániku smluvních závazků, a při neexistenci zvláštních ustanovení v tomto ohledu se

spotřebitel již nemůže dovolávat práva odstoupit od smlouvy, které mu přiznává čl. 14 odst. 1 směrnice 2008/48, poté, co úvěrová smlouva byla stranami zcela splněna, a vzájemné závazky vyplývající z této smlouvy z tohoto důvodu zanikly.

- 39 Skutečnost, že po úplném splnění úvěrové smlouvy se její strany již nemohou dovolávat vzájemných závazků vyplývajících z této smlouvy, totiž nemá vliv na existenci pohledávky založené na povinnosti vydat bezdůvodné obohacení, kterou stanoví vnitrostátní právní úprava, jež v souladu s tím, co vyžaduje článek 23 této směrnice, sankcionuje nesplnění povinnosti věřitele spočívající v ověření úvěruschopnosti spotřebitele, stanovené v článku 8 uvedené směrnice.
- 40 Pokud jde zadruhé o úpravu pravidel pro sankce za porušení vnitrostátních předpisů přijatých na základě článku 8 směrnice 2008/48, je třeba připomenout, že v souladu s článkem 23 této směrnice musí být tato pravidla stanovena tak, aby sankce byly účinné, přiměřené a odrazující [v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 10. června 2021, Ultimo Portfolio Investment (Luxembourg), C-303/20, EU:C:2021:479, bod 30 a citovaná judikatura].
- 41 Za tímto účelem musí být sankce přiměřené závažnosti porušení, která postihují, zajištěním skutečně odrazujícího účinku, avšak nesmí překračovat meze toho, co je nezbytné k dosažení cílů sledovaných článkem 8 směrnice 2008/48 [v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 5. března 2020, OPR-Finance, C-679/18, EU:C:2020:167, bod 26, a ze dne 14. října 2021, Landespolizeidirektion Steiermark (Výherní hrací přístroje), C-231/20, EU:C:2021:845, bod 45].
- 42 I když je na předkládajícím soudu, který jako jediný má pravomoc vykládat a aplikovat vnitrostátní právo, aby ověřil, zda dotčené sankce s ohledem na všechny okolnosti sporu v původním řízení odpovídají požadavkům uvedeným v předchozím bodě, Soudní dvůr mu může při rozhodování o předběžné otázce podat upřesňující vysvětlení a poskytnout mu tak vodítko při jeho posuzování (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 5. března 2020, OPR-Finance, C-679/18, EU:C:2020:167, body 27 a 28).
- 43 V projednávané věci ze spisu, který má Soudní dvůr k dispozici, vyplývá, že podle českého práva je porušení povinnosti věřitele posoudit úvěruschopnost spotřebitele, která je stanovena v § 86 zákona č. 257/2016 o spotřebitelském úvěru, sankcionováno neplatností úvěrové smlouvy, jak je stanoveno v § 87 odst. 1 tohoto zákona, která má za následek zánik nároku věřitele na zaplacení sjednaných úroků.
- 44 Předkládající soud, jakož i EC Financial Services a Komise mají v zásadě za to, že pokud již byla úvěrová smlouva v plném rozsahu splněna, aniž spotřebitel utrpěl škodlivé následky, bylo by uložení takové sankce nepřiměřené, jelikož by překračovalo meze toho, co je nezbytné k dosažení cílů směrnice 2008/48.
- 45 V tomto ohledu je třeba uvést, že je na členských státech, aby při stanovení vhodného režimu sankcí za porušení povinností, které pro věřitele vyplývají ze směrnice 2008/48, řádně zohlednily rozsah újmy, kterou jednání věřitele způsobilo spotřebiteli (obdobně viz rozsudek ze dne 16. dubna 2015, UPC Magyarorszá, C-388/13, EU:C:2015:225, bod 58). Pokud se nabízí volba mezi několika opatřeními, která jsou stejnou měrou vhodná k dosažení cílů sledovaných touto směrnicí, je třeba na základě zásady proporcionality zvolit nejméně omezující opatření, přičemž nepříznivé následky způsobené dotčeným opatřením nesmějí být v žádném případě nepřiměřené

vzhledem k těmto cílům (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 24. února 2022, Agenzia delle dogane e dei monopoli a Ministero dell'Economia e delle Finanze, C-452/20, EU:C:2022:111, body 37 a 38, jakož i citovaná judikatura).

- 46 V této souvislosti je třeba uvést, že i v případě, že úvěrová smlouva uzavřená spotřebitelem byla v plném rozsahu splněna, aniž tento spotřebitel během tohoto plnění nebo v návaznosti na něj utrpěl škodlivé následky, platí, že – jak vyplývá z bodů 33 a 34 tohoto rozsudku – povinnost stanovená v článku 8 směrnice 2008/48 má za cíl nejen chránit spotřebitele před takovými riziky, ale také to, aby věřitelé jednali zodpovědně a úvěry nebyly poskytovány spotřebitelům, kteří nejsou úvěruschopní.
- 47 Ve světle tohoto dvojího účelu již Soudní dvůr rozhodl, že s ohledem na zásadní význam, který má tato povinnost v kontextu směrnice 2008/48, může být její porušení sankcionováno v souladu s vnitrostátním právem zánikem nároku věřitele na úroky [v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 10. června 2021, Ultimo Portfolio Investment (Luxembourg), C-303/20, EU:C:2021:479, body 39 a 40].
- 48 Kromě toho Soudní dvůr již ve věci týkající se téže vnitrostátní právní úpravy, o kterou se jedná v původním řízení, rozhodl, že sankce, která v případě porušení povinnosti posoudit úvěruschopnost spotřebitele vede k zániku nároku věřitele na sjednané úroky, se jeví jako přiměřená závažnosti porušení, jež postihuje (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 5. března 2020, OPR-Finance, C-679/18, EU:C:2020:167, bod 30).
- 49 Je přitom třeba uvést, že kdyby uplatnění sankce neplatnosti úvěrové smlouvy, jakož i zániku nároku věřitele na zaplacení sjednaných úroků bylo podmíněno tím, že spotřebitel utrpěl škodlivé následky, mohlo by to přispět k nedodržování povinnosti věřitelů, která pro ně vyplývá z článku 8 směrnice 2008/48. Taková situace by totiž mohla povzbudit věřitele k tomu, aby neprováděli systematické a vyčerpávající posouzení úvěruschopnosti všech spotřebitelů, kterým poskytují úvěry, což by bylo v rozporu s účelem spočívajícím v zajištění odpovědného jednání věřitelů a v předcházení nezodpovědným praktikám při poskytování úvěrů spotřebitelům. Takový výklad by ostatně mohl ohrozit skutečně odrazující povahu stanovené sankce.
- 50 A dále, i když sankce dotčená v původním řízení může v rozsahu, v němž s sebou nese zrušení úvěrové smlouvy, bezpochyby vyvolat závažné dopady pro věřitele, sama tato okolnost neznamená, že by věřitel nutně utrpěl nepříznivé následky, které by byly nepřiměřené dvojímu účelu sledovanému článkem 8 směrnice 2008/48, ani že by riziko, že bude vystaven těmto dopadům i po splacení úvěru, představovalo zásah do svobody podnikání, jak tvrdí EC Financial Services ve svém písemném vyjádření.
- 51 Z toho vyplývá, že s výhradou ověření, která musí provést předkládající soud, nebrání zásada proporcionality tomu, aby se členský stát rozhodl sankcionovat porušení vnitrostátních ustanovení provádějících článek 8 směrnice 2008/48 neplatností úvěrové smlouvy a zánikem nároku věřitele na zaplacení sjednaných úroků, i když spotřebitel v důsledku tohoto porušení neutrpěl škodlivé následky.
- 52 S ohledem na výše uvedené důvody je třeba na předběžnou otázku odpovědět tak, že články 8 a 23 směrnice 2008/48 musí být vykládány v tom smyslu, že nebrání tomu, aby byl věřitel v případě, že nesplnil povinnost posoudit úvěruschopnost spotřebitele, sankcionován v souladu s vnitrostátním

právem neplatností smlouvy o spotřebitelském úvěru a zánikem jeho nároku na zaplacení sjednaných úroků, i když tato smlouva byla stranami v plném rozsahu splněna a spotřebitel v důsledku nesplnění výše uvedené povinnosti neutrpěl škodlivé následky.

K nákladům řízení

- 53 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (třetí senát) rozhodl takto:

Články 8 a 23 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. dubna 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS

musí být vykládány v tom smyslu, že

nebrání tomu, aby byl věřitel v případě, že nesplnil povinnost posoudit úvěruschopnost spotřebitele, sankcionován v souladu s vnitrostátním právem neplatností smlouvy o spotřebitelském úvěru a zánikem jeho nároku na zaplacení sjednaných úroků, i když tato smlouva byla stranami v plném rozsahu splněna a spotřebitel v důsledku nesplnění výše uvedené povinnosti neutrpěl škodlivé následky.

Jürimäe

Piçarra

Safjan

Jääskinen

Gavalec

Takto vyhlášeno na veřejném zasedání v Lucemburku dne 11. ledna 2024.

Vedoucí soudní kanceláře
A. Calot Escobar

Předsedkyně senátu
K. Jürimäe